

**V**iimastel aastatel on RAT «Estonia» operetilavastused jätanud mitmeti soovida. Ei paku- nud täit rahuldust «Vaikselt anuvad mu laulud», ei suutnud seda teha ka «Lõbus lesk» ega «Linnukaupleja». Kõigis neis lavastustes kohtasime hea kõrval (mida neis omajagu muidugi ka oli) trafaretti, põhjendamatusi ja maitsetust, pinnapeal- suse ja ülepaakumisi. Need lavastusest lavastusse kanduvad puudused tekitasid muret «Estonia» opereti tuleviku üle. Ja seda suurema huvi tules esile järje- kordne operetilavastus — I. Kälmani «Bajadeer».

«Bajadeer» on n. ö. tüüpili- ne lääne operett huvitava muu- sikalise dramaturgiaga, kaunite me- loodiatega, näitusevõitu ja ting- liku sisuga, printside, markiide ja krah- videga. Lugu prints Radjami ja näitle- janna Odette'i armuloost on ilus muinas- jutt, mida võib uskuda ja võib ka mitte uskuda. Sündmustikus on mõndagi jäl- gimapanevat, tekstis on eht-operetlikke (mitte küll eriti vaimukaid) nalju, koh- tame mõningaid lustakaid karaktereid nagu operetis ikka. Peamine väärtus, mi- da operett omab, on Kälmani muusika. Tema muusika lihtsusest, viisirikkusest ja finaalide meisterlikust ülesehitusest peaksid meie opereti hellilojad, aga sa- muti libretistid paljugi õppima. «Ba- jadeer» ei ole nii ere ja kirgas kui «Silva», kuid tema laad on romantilisem, ja see annab talle, vaatamata libreto trafaretsusele, erilise õhku.

RAT «Estonia» lavastus äratas ees- kätt tähelepanu sellega, et teatri lavale astus terve rida operetis seni tundma- tuid või algajaid lavajõude, kes ühes rea meeldivate üllatustega tõid kogu etendusse värsket verd. Noore lavastaja Valter Lutsu julge pealehakkamine noorte näitlejatega on igati hinnatav — selle tulemusena avastasime rea andekaid inimesi, kelle rakendamisega järjekindlasse töösse meie operett ainult võidaks. Need julged eksperimendid ei peaks jääma ainult «Bajadeeri» ainuõiguseks: ka edas- pidi tuleks «Estonia» operetigruppi ri- kastada rohkem eripalgeliste andekate inimestega.

Valter Luts, keda näitlejatöö kõrval tunneme ka tubli lavastajana isetege- vusringis, on oma esimese eksami ope- retivallas koos assistent Bernhard Lül- lega sooritanud hästi. Lavastus näitab, et Lutsu näol on meil tegemist andeka ja arenemisvõimelise lavastajaga, kellel on eeldusi edukalt võidelda nende põhi- liste puudustega «Estonia» operetis, mis

on tänini tinginud peamisi etteheiteid. «Bajadeeri» lavastus on hoolika töö ja selge tahte viil, mis on vaba eksimus- test loogika vastu. Meie ei leia siit ku- lunud võtteid, mõttetuid trikke, põhjen- damatusi ja valesti mängimist. Eriti tu- leb just rõhutada nende «komponentide» puudumist, mis varem olid «Estonia» opereti peamisteks komistuskivideks ning mis hea kõrval paljugi ära rikku- sid. Nende möödalaskmiste (mis on

kujunenud omamoodi šab- looniks) vältimine tä- hendab «Estonia» ope- reti arengu seisukohalt teatud edasiminekut. Mui- dugi peab ütleva, et lavastaja, võideldes ees- kätt kõige seni eksisteerinud halva vastu, on liialt vähe usaldanud vaba fantaasiat — me leiame lavastusest toredaid, põhjendatud detaile, aga neid oleks võinud olla rohkem. Me kohtame huvitavaid misanitseene, aga siingi oleks võinud leida suuremat eredust. Lavastust iseloomustab rahulikkus ja soliidus, kusjuures viimane ei ole mitte tühi ja õõnes ega püüa tugineda üksnes välisele ilmele, vaid sünnib lavastaja töö stiilsusest ja maitsekusest. Seda, mida pole «Estonia» operett juba aastaid pakkunud, on nüüd saavutatud ja me oleme saanud küllaliki nauditava teatri- etenduse. Lavastaja kõrval on oma Mesanded hästi täitnud ka noor liiku- misjuht ja tantsude seadja Heino Aas- salu ning noor dekoraator Uno Kärbis. Viimase töös tuleb samuti alla kriipsu- tada andekust ja head maitset, mille tulemusena saime tabava ning miljööd iseloomustava lavakujunduse.

Lavastusse on rakendatud mitu koosseisu — mõnesse osasse kaks, ena- mikku aga koguni kolm näitlejat. Loo- mulikult on iga osaline vastavalt indi- viduaalsusele lahendanud ka oma osa erinevalt. Me kohtame eredaid ja vähem eredaid osatäitmiisi, head ja keskpäras- t mängu, kuid me ei kohta valestimängi- mist. Isegi mõned vanemad operetinäi- lejad, kes on lavastusest lavastusse sipel- nud šabloonid kammitšais, suudavad siin pakkuda mõningat värskust.

Peaosa, prints Radjamit, kelle ümber hargneb opereti põhiintriig, mängivad Kaifu Karask ja Kulno Raide. V. Kingi- ssepa nimelise RA Draamateatri noore- le näitlejale K. Karaskile on see esi- meseks jõuprooviks operetižanris. Peab ütleva, et lavastaja valik on hästi õn- nestunud. K. Karaskil on meeldiv hääle- materjal, mis annab paljukski lootust. Nii K. Karask kui ka K. Raide loovad hea,

# „Bajadeer“

Uus operetilavastus RAT «Estonias»



Mariette — Sophie Sooäär, Napoleon — Endel Pärn

ehkki erineva kuju. Kuid K. Karaski prints on põhilaadilt lüüriline, siis K. Raide mängul on dramaatiline kallak. K. Karaski Radjam mõjub pehmelt, soo- jalt ning tema armastus — see on nooruki suur ja puhas tunne. K. Raide prints on täis toredat vitaalsust ning te- ma armastuses on juba küpse mehe sügavat kiindumust. Mõlemad osatäitmi- sed on huvitavad ja mõjuvad oma siil-

ruse ning emotsionaalsusega. Odette Darimonde'i, printsi armastatut, mängi- vad nauditavalt Gerda Murre ja Silvia Urb. Vastavalt individuaalsusele on Odette'idki erinevad: G. Murre dramaati- lisem, S. Urb seevastu lüürilisem. Män- gult on G. Murre meisterlikum, kuid S. Urbil on osa joonis kohati selgem (näiteks teise vaatuse stseenis kirjaga). Kokkuvõttes on mõlemas koosseisus esi- mesed armastajad head.

Uhe nauditavama kuju kogu lavastu- ses loob Endel Pärn Napoleonina. Tema Napoleon on tõeliselt operetlik kuju. E. Pärna mäng on sarmikas, nüansirikas ja vaimukas. Vello Viisimaa Napoleoni juu- res rõõmustab see, et näitleja on suutnud vältida ülepaakumisi, mida tal varem on esinenud. Viisimaa Napoleon pole küll eriti võrukas, kuid kuju on selge ja hästi on antud kontrast Napoleoni kui vaba mehe ja Napoleoni kui abil- eumehe vahel.

Kolmest Mariette'ist on paremad Sophie Sooäär ja Ellu Puudist. Vaadates S. Sooääre värsket mängu täis toredat sarmi, paneb imestama, miks S. Soo- äärt on viimastel aastatel nii vähe ra- kendatud kandvamates osades. Kui S. Sooääre Mariette mõjub väga graatsi- liselt, leebelt ja pehmelt, siis V. Kingi- ssepa nimelise RA Draamateatri näitleja E. Puudisti Mariette (mis on ühtlasi te- ma debüüt operetilaval) on täis tempe- ramenti ja energiat. E. Puudisti juures rõõmustab iga tegevuse põhjendatus (mis pole eriti sagedane nähtus operetilaval). Kuigi E. Puudisti mäng kannatab kohati veel ebakindluse all, on debüüt sellele vaa- tamata tubli ning paneb uskuma, et iga järgneva etendusega «istub» näitleja veel kindlamini ossa. Asta Vihandi Ma- riette'is on palju tuttavat Vihandi vara- sematest osatäitmistest. Tema Mariette on rohkem subrett «üldse» kui konkreet- ne karakter. Kõige rohkem teksti (eriti laulus) läheb kaduma Vihandil, kõige parema diktsiooniga kolmest Mariette'ist on Ellu Puudist.

Hugo Malmsteni Louis Philpp on iga etendusega muutunud selgemaks ja ilme-

kamaks ning iga etendusega on vähe- nenud laenatud võtete arv vanast arse- nalist. Malmsteni Louis' n. ö. ümber- süünd teise ja kolmanda vaatuse vahel on usutavam kui dublandi — noore näi- leja Valdo Peetri juures. Kui viimases oli kontrast liialt järsk, mistõttu endi- sest inimesest polnud enam jälgegi, siis Malmsteni Louis' «noorenemine» oli loogiline jätk tema kahe esimese vaatuse Louis'le. Noore näitlejana lahendas aga Peetri oma osa väga püüdlikult ja tal on kahtlemata eeldusi esinemiseks ope- retis. Pimprinette'e on samuti kolm — Alfred Mering, Bruno Mitt ning Sulev Nõmmik. Kõige eredam on Miti Pimprinette — see on hoolikalt, läbimõeldult, nüansirikkalt ning värskelt mängitud osa. A. Mering pakub paraku vähe uut: tut- tavad žestikulatsioonid, tuttav kõnema- neer. Sulev Nõmmikul, kes mängib ka ajakirjanikku dr. Cohen'it (mida ta teeb hästi), on head lavalist vabadust ja siirust, kuid klakööri koomilise külje avamisel jääb üht-teist vajaka ning seetõttu mõjub kuju ühekülgsemalt. Hästi täidavad oma osa Jaan Johanson ja Bernhard Lülle Trebizonde'ina, Juhana Jürge ja Priit Ratas kolonel Parkerina ja Roland Vahtmaa Deva Singina. La- vastuses on ka mitmeid eredaid pistosi, nagu Johannes Kaalu baari direktor ja Feliks Künnapuu kapellteener.

Iga etendusega on paranenud mängu- liselt ka koor, kuid siiski — reageerin- gud peaksid olema palju tugevamad kui nad praegu on. Veel on reas kooriliik- meis liialt palju ükskõiksust ja rahu toimuva vastu ning silmatorkavamalt kui laval sündivat kiputakse jälgima di- rigendi taktikeppi.

Operetis «Bajadeer» on paljugi rõõ- mustavat. Selle lavastamisega õigustas ennast Valter Luts operetilavastajana. Samuti õigustasid ennast rida noori näitlejaid. Me näeme, et operetitrupi «vana kaardiväe» paremik koos noorte jõududega suudab luua etendusi, milles on värskust, selgust ja heas mõttes operetlikkust.